

SPECIALIZED TERMS AND TERMINOLOGY DEFINITION

ASPECTE ALE SISTEMATIZĂRII TERMENILOR SPECIALIZAȚI, PREZENTAȚI SUB FORMĂ DE DEFINIȚIE

Lilia Moscalenco

Technical University of Moldova, Ștefan cel Mare str. 168, Chișinău, Republic of Moldova
lilia.moscalenco@lm.utm.md

Received: March, 05, 2018

Accepted: June, 11, 2018

Abstract. The following article contains certain aspects linked to the technique of grouping vocabulary elements into heuristic microsystems and also with the specialized term definition in order to make the teaching of the vocabulary within the specialized language more efficient.

Key-words: *vocabulary, classification, to explain, concept, text, terminology*

Introducere

Apariția studiului prezentat se datorează unei probleme, și anume a dificultăților pe care le întâmpină studenții/specialiștii în cazul în care e necesar să facă o prezentare a caracteristicilor unui aparat, să explice principiul de funcționare al unui mecanism, să descrie construcția unui echipament, instrument, produs etc. Pentru soluționarea acestei probleme ar fi bine de promovat ideea elaborării definiției în interpretare proprie, având ca model definiția științifică, dar prelucrată astfel ca să fie evitate anumite ambiguități, dar și din economie lexicală.

În acest studiu se optează pentru o metodă de lucru cu vocabularul, care constă în selectarea termenilor de specialitate, gruparea lor după trăsături comune și prezentarea succintă a definiției acestor termeni.

Ca activitate de învățare autentică, dar și ca necesitate spirituală de formare a personalității, lecturarea constituie una dintre finalitățile procesului educațional. Astfel, abilitatea de lectură a fost considerată dintotdeauna un mijloc de acces la cunoașterea generală și specializată, necesară omului pe parcursul întregii sale vieți. De aceea una dintre preocupările de bază ale didacticianului lingvist o constituie felul în care pregătește terenul pentru intrarea în text și explorarea ulterioară a lui, deoarece textul de specialitate este instrumentul relevant care contribuie la formarea discursului specializat al viitorului specialist. În cele ce urmează, ne vom referi mai detaliat la selectarea, ierarhizarea și modalitățile de tratare a elementelor de vocabular, care servesc la facilitarea înțelegerii mesajului transmis prin intermediul textului.

Problemele instructiv-educative legate de lecțiile dedicate lucrului cu lexicul specializat sunt multiple și importante, de aceea profesorul este chemat:

- să arate elevilor bogăția, varietatea și sensul formelor existente în limba română;
- să-i deprindă cu aplicarea unităților lexicale în propria lor exprimare;
- să-i facă să înțeleagă că folosirea corectă a categoriilor semantice constituie o condiție absolut necesară exprimării orale și scrise;
- să evidențieze importanța elementelor lexicale utilizate într-un mesaj ascultat/citit.

În această ordine de idei, importanța asimilării limbajului specializat este de neglijat și constituie un imperativ al timpului [1]. Practica demonstrează că deseori specialistul este catalogat, în primul rând, după felul cât de bine stăpânește terminologia de specialitate și apoi după alte competențe profesionale. Este important să cunoaștem că astăzi „aproape orice vorbitor folosește cel puțin un limbaj de specialitate corespunzător unui domeniu profesional sau de interes personal” [2].

E de menționat faptul că într-o exprimare ce ține de domeniul științific și tehnic, specialistul caută să fie cât mai exact, și pentru a se face clar înțeles recurge la formule tip, evitând pe cât posibil formulările mai degajate. Lexicul terminologic face parte din domeniul specific stilurilor funcționale nonartistice, mai exact, al stilului științific. El este alcătuit din termeni ce se grupează în diverse nomenclaturi și terminologii. Termenii corespund exact obiectivelor comunicării științifice, astfel ei constituie o concretizare lingvistică a principalelor particularități ale stilului științific. Aceștia se grupează în sisteme terminologice, fiecare dintre ele corespunzând unui sistem de noțiuni specifice pentru o știință, curent, școală etc. Termenul este unitatea de bază a acestor sisteme. El exprimă noțiuni sau desemnează concepte științifice teoretice, fenomene, procese, instrumente etc., astfel reprezentând un vocabular strict specializat. Termenii din lexicul de specialitate se grupează în sisteme lexicale, izolate de cuvintele din lexicul comun, și se corelează cu alte câmpuri care țin de o noțiune. Ideea sistematizării termenilor specializați este susținută și de către A. Bidu-Vrânceanu [3]. Aceeași părere o împărtășește și lingvistul rus, D. Lotte, care menționează că „Terminologia fiecărui domeniu de știință și tehnică trebuie să reprezinte nu o totalitate de cuvinte stabilite în mod arbitrar, ci un sistem bine organizat” [4]. În acest sens, profesorii care predau limbaje specializate, în cadrul UTM, apelează la tehnica clasării elementelor de vocabular în micro sisteme euristice, cu definirea ulterioară a termenilor grupați. De exemplu, subiectul *Informatica și informatizarea* ne permite constituirea a 2 micro sisteme:

Informatică

Informatică, f. - știință care se ocupă cu studiul prelucrării informației cu ajutorul calculatoarelor.

Informatician, m. – specialist în informatică.

Informatizare, f. – procesul dezvoltării și implementării mijloacelor informatice în practică.

Produs informațional, n. - rezultat al procesului de prelucrare a informației cu ajutorul sistemelor informaționale automatizate, destinat satisfacerii necesităților utilizatorului;

Utilizator de informație, m. - persoană ce efectuează anumite acțiuni de utilizare a informației documentate în sistem informațional automatizat.

Prelucrare (a informației)

Prelucrare, f. - modificare a formei, dimensiunilor sau aspectului unui material informativ.

Înregistrare, f. – imprimare a informației cu ajutorul mijloacelor tehnice.

Digitizare, f. – transformare a datelor analogice în formă digitală.

Stocare, f. – depozitare a informației într-un anumit loc.

Redare, f. – prezentare a informației prin anumite mijloace.

Codificare, f. – reprezentare a informației sub formă de coduri.

Suport informațional, n. – echipament destinat memorării, înregistrării informației în sistemele de calcul.

Tehnologie informațională, f. - totalitate de metode, procedee și mijloace de prelucrare și transmitere a informației.

În exemplele prezentate mai sus, observăm că unitățile de vocabular sunt structurate în cadrul unor micro sisteme, constituind, de fapt, niște câmpuri lexicale reunite prin relații de sens comune, asociative.

De ce anume astfel structurăm informația terminologică? Nu e mai simplu oare să prezentăm o însușire de termeni, cu traducerea ulterioară a lor? În acest sens este de necontestat faptul că definiția terminologică, plasată într-un micro sistem euristic, se înscrie în domeniul căutărilor creative de sporire a eficienței muncii cadrului didactic, luându-se în calcul și finalitățile scontate: facilitarea conceptualizării materialului terminologic și includerea acestuia în diverse situații comunicative. Funcționalitatea acestei metode este evidentă prin faptul că face ca lucrurile să fie clare și foarte bine structurate: explicațiile sunt succinte și conțin doar 2-3 trăsături conceptuale de bază, ceea ce facilitează comprehensiunea sensului și înlesnește memorarea rapidă

a termenului vizat. Or, este cu mult mai ușor ca studentul să rețină definiția gata elaborată decât să o elaboreze de unul singur, punând cap la cap și adunând mai multe cuvinte într-o explicație.

Avantajele tehnicii de lucru cu definiția sunt evidente: ea reprezintă o sursă de informare și de înțelegere a unor noțiuni care urmează a fi explorate de către student. Astfel studentul:

1. însușește o nouă tehnică de lucru cu elementele de vocabular, prezentate în formă de definiții, în vederea asigurării înțelegerii acestora.
2. învață să definească/să explice corect, literar și științific unele noțiuni, astfel ca să poată realiza o descriere a unui instrument/echipament/proces tehnic.
3. își îmbogățește vocabularul, astfel ca să fie capabil să realizeze o comunicare pe marginea unui subiect de specialitate.

Definiția poate fi utilizată în cadrul lecției de predare ca activitate pretextuală, servind ca model de explicare științifică a sensului unui cuvânt/termen. Având definiția în față, un didactician bun poate elabora o diversitate de exerciții. De exemplu:

1. Înlocuiți cuvintele- cheie cu sinonime.
2. Includeți cuvintele (proapse de către profesor) în contexte.
3. Rezumați definiția în vederea facilitării memorării ei.
4. Parafrazați conținutul textual al definiției.
5. Cu termenii-cheie, incluși în microsistem, elaborați un text scurt.

E cert faptul că șirul activităților având ca suport didactic definiția poate fi prelungit, în funcție de capacitățile creative ale profesorului.

Așa cum nici o metodă nu este perfectă, avem certitudinea că și aceasta nu face excepție. Astfel, ar putea să existe riscul ca unii studenți să deprindă automat anumite structuri lingvistice, adică explicații „gata-făcute”, pe care ulterior le-ar putea utiliza șablonizat. Pentru a evita confuzii de acest gen, profesorului îi revine rolul de a explica studenților că definițiile propuse sunt doar niște modele. Or, importantă este forma, dar nu și conținutul. Astfel, textul definiției poate fi modificat în funcție de capacitățile și gradul de competență lingvistică a fiecărui student. Important este să nu devină confuză semnificația termenului sau să nu fie denaturată tălmăcirea științifică a termenului. Ideală ar fi elaborarea unei definiții terminologice care ar ajuta studentul să găsească răspuns la următoarele două întrebări:

- ce desemnează termenul propus pentru a fi definit: obiect, stare, proces, acțiune etc?
- pentru ce servește el, care este funcția/destinația lui?

De exemplu: 1. *Realitate virtuală, f. - tehnologie cu ajutorul căreia omul pătrunde în lumi ireale.* În cazul dat, este lesne de înțeles că *realitatea virtuală* desemnează o tehnologie care îl ajută pe om să pătrundă în lumi ireale. Iată un model de definiție pertinentă, concisă, ușor de memorat și, important, care reflectă în totalitate și corect noțiunea de *realitate virtuală*.

Al exemplu: 2. *Joc virtual, n. - aplicație software destinată distracției.* Și în exemplul acesta, lucrurile sunt destul de clare: *jocul virtual* este o aplicație, iar destinația o constituie *distracția*.

Cum selectăm termenii pe care urmează să-i definim?

"Într-un text cu limbaj specializat se prezintă o terminologie aparținând unui domeniu concret și care nu se utilizează și în alte discipline", afirmă M. Oltean în *Specificul textelor de specialitate*. Așadar, termenii supuși definirii trebuie să reflecte domeniul vizat și să aibă o tangență directă cu subiectul pus în discuție. Termenii sunt, de fapt, niște cuvinte-cheie care constituie obiectul discuției într-un text ce urmează să fie explorat. Acești termeni îi selectăm atât din corpul textului, cât și din activitățile post textuale. Modalitatea de selectare și de ierarhizare a informației pretextuale intră în sarcina didacticianului, astfel fiindu-i oferită libertatea de a pune în aplicare priceperile și abilitățile profesionale pe care le are în dotare.

Este important de subliniat faptul că în cazul explorării definițiilor terminologice, limba nativă a studentului poate fi folosită după caz, pentru ca aceștia să se simtă în siguranță. Corectarea greșelilor poate fi făcută mai târziu, accentul fiind pus pe felul cum este structurat mesajul: idei logice, coerentă în gând, dar și pe înțelegerea sensului prin prezentare de

echivalente, exemplificări, parafrazări, introducere în diverse situații comunicative. Munca în autonomie a studentului va fi solicitată mai târziu, deoarece o astfel de strategie nouă se pliază unui anumit grad de maturitate.

Concluzii

Am încercat, aşadar, să abordăm o modalitate de explorare a informației terminologice pretextuale, în cadrul predării limbajului specializat, prin prisma sistematizării termenului redat cu ajutorul definiției structurate.

Metoda pusă în discuție ajută și implicit dezvoltă deprinderile lingvistice și mentale ale studentului, aducând astfel la rezultatul scontat.

Astfel, putem concluziona că ierarhizarea autonomă a elementelor de vocabular, supuse definirii, prevede un grad înalt de independență, maturitate, responsabilitate, dar și competențe lingvistice avansate. Or, practica a demonstrat că apelând la strategii și tactici cu un grad de dificultate mai înalt, studentul își crește orizonturile de cunoaștere, raționamentul personal și încrederea în sine.

Referințe bibliografice:

1. Slușansci, D. Studiul vocabularelor speciale. In: *Probleme de metodă. SCL (XXII)*, 1971, nr. 6, pp. 587-593.
2. Borchin, M. ș.a. *Raportul cauzal dintre limbajul comun și limbajul de specialitate*. [accesat 15.07.2018]. Disponibil: <http://culturasicomunicare.com/pdf/2011/>.
3. Bidu-Vrânceanu, A. Relațiile dintre limbajele tehnico-științifice și limbajul literar standard. În: *„Limbă și literatură”*, 1990, vol. III-IV, p. 277-284.
4. Lotte, D. *Kak rabotati nad terminologii*. Moskva: Nauka, 1968, p. 35.